

İnceleme- Araştırma Raporu

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KOSOVA POLİS
MİSYONUNDA (UNMIK - UNITED NATION INTERIM
ADMINISTRATION MISSION IN KOSOVO) ADLI
BİLİMLER BİRİMİ (FORENSIC UNIT)**

Raşit POYRAZ*

Özet

Kosova'daki Adli Bilimler Birimi, suç ve suçlu ile mücadelede ilgili tüm birimlere destek vermektedir. Bu çalışmada, Birleşmiş Milletler'deki Adli Bilimler Birimi'nin yapısı, hangi bölümlerden oluştuğu ve çalışmaların ne şekilde sürdürüldüğü genel olarak anlatılmıştır. Ayrıca, ülkemizde polis yapısına kazandırılması ve incelenmesi gereken Delil Toplama Birimi'nin önemi ile olay yeri inceleme ekiplerinin hareket kabiliyetlerinin artırılması amacıyla, bu araçların ve kullanılan teknik malzemelerin amaca hizmete göre seçilmesinde dikkat edilmesi gerekliliği belirtilmiştir.

Anahtar kelimeler: Adli Bilimler, Olay Yeri İnceleme, Parmak İzi, Balistik

Abstract

Forensic Unit supports every unit, which is involved in struggling in crime and criminals. In this paper, the structure of Forensic Department, sections of this department and working procedures on forensics are expressed. In addition, the importance of Evidence Section, which needs to be examined and must be joined to the Turkish National Police Structure, and scrutiny selection of crime scene vehicles and technical equipments in order to increase movement abilities of crime scene units according to police needs for better service are stated.

Key Words: Forensic, Crime Scene, Fingerprint, Ballistic.

Giriş

Kosova'nın nüfusu yaklaşık olarak iki buçuk milyondur. Bu nüfusun %90'ını Müslümanlar, Müslümanların da %80'ini Arnavutlar oluşturmaktadır. Başkenti Priştina'dır.¹

10 Haziran 1999 tarihinde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı onaylanmış kararı ile uzun süreç dahilinde barışı ve demokrasiyi sağlamak, kararlı ve sağlam bir yerel yönetim düzeni kurmak amacıyla Birleşmiş Milletler Kosova Görev Gücü Misyon'u (UNMIK) çalışmalara başlamıştır. Bu amacı sağlamak için UNMIK, bölgeler için geçici yönetim birimleri oluşturmuştur.²

* Birleşmiş Milletler Kosova Misyonu Emniyet Genel Müdürlüğü, Adli Bilimler Birimi AFIS ve Parmak İzi Müdürü

¹ <http://www.prizrenliler.org/kosova.html>

² <http://intranet.unmik.net/home.html>

PBD, 6(1-2) 2004, ss.159-169

Ülkemizdeki polis yapılanmasına benzer şekilde, Kosova'daki her ilde İl Emniyet Müdürlükleri bulunmakta ve güvenlikle ilgili tüm hizmetler buradan koordine edilmektedir. Ülkemizden farklı olarak, tüm yerleşim birimlerinde meydana gelen olaylara da polis müdahale etmektedir.

Kosova'da Adli Bilimler Birimi

Birim, Kanada Polisi Kevin Millar'ın çabasıyla Kasım 1999'da kurulmuştur. Örgütlenmesi, UNMIK Emniyet Genel Müdürlüğü Operasyon Bölümü'nün altında olan bu bölümün görevi, tüm birimlerdeki görevlilere misyon boyunca adli bilimler alanında destek sağlamaktır.³

Adli Bilimler Birimi, görev alanı içinde bulunan, balistik, belge inceleme, olay yeri inceleme, parmak izi ve AFIS (Otomatik Parmak İzi Teşhis Sistemi) alanlarında uzman personellerden ve suç laboratuvarından oluşmaktadır. Bazen, yerel kaynak yetersizliğinden dolayı özel araştırma gerektiren deliller, Bulgaristan'ın başkenti olan Sofya'daki kriminal merkeze araştırma için gönderilmektedir.

Birim kurulduktan sonra ihtiyaçlar çerçevesinde, uzmanlık alanlarının belirlenmesi, personel konuşlandırılması ve yerleşim alanında değişiklikler yapılmış, 2003 yılında ise organizasyon bağlamında yapısal değişikliklere gidilerek, birim bugünkü şeklini almıştır.

Kosova Adli Bilimler Birimi;

- Adli Birimin Şefi (Chief of Forensic),
 - Şef Yardımcısı (Deputy Chief of Forensic),
 - AFIS ve Parmak İzi Birimi (AFIS and Fingerprint Section),
 - Balistik Birimi (Ballistics Section),
 - Belge İnceleme Birimi (Questioned Document Section),
 - Biyoloji ve Kimya Birimi (Biological and Chemical Section),
 - Delil Toplama Birimi (Evidence Section),
 - Eğitim Birimi (Training Section),
 - İdari ve Lojistik Birim (Admin and Logistics Section),
 - Olay Yeri İnceleme Birimi (Crime Scene Section),
 - Tercümanlar (Language Assistants)
- kısımlarından oluşmaktadır.

Kosova'daki Emniyet Genel Müdürlüğü (MHQ-Main Head Quarter) Adli Bilimler Birimi'nde; 27 uluslar arası polis, 30 Kosova yerel polisi (Kosovo Police Services) ve 4 tercüman (Language Assistants) olmak üzere toplam 57 kişi görev yapmaktadır.

³ <http://intranet.unmik.net/police/unmik>

Resim 1: Kosova Adli Bilimler Birimi

AFIS ve Parmak İzi Birimi (AFIS and Fingerprint Section)

Bu birimde; olay yeri inceleme ekiplerinden ve polis merkezlerinden gelen olay yeri iz materyalleri, parmak izi laboratuarında kimyasal analizlere tabi tutulmakta ve izler geliştirildikten sonra fotoğrafları çekilerek sabitlenmektedir. Elde edilen izler, daha sonra şüpheli ve mağdurların parmak izleri ile kontrol edilmekte, tüm işlemi biten ve raporları hazırlanan olay yeri izleri veri tabanından karşılaştırılmak üzere AFIS'e (Otomatik Parmak İzi Teşhis Sistemi) gönderilmektedir. Ayrıca, avuç, ayakkabı, oto lastik, alet izleri gibi iz ve deliller de bu birimde toplanmakta ve incelenmektedir.

Bu biriminde 8 uluslar arası ve 8 yerel polis (KPS) olmak üzere toplam 16 personel görev yapmaktadır. Uluslar arası 2 polis, yalnızca AFIS'in Kosova'da 5 ilde bulunan toplam 9 adet istasyonu (WS) ile 4 sınır kapısında bulunan Live-ID olarak adlandırılan canlı parmak izi alma cihazlarının network kontrolünü sağlamakta ve arıza işlemlerini görmektedir. Ayrıca, yeni göreve başlayan personelin şifre tanımlamaları, istatistik işlemleri de bu kişiler tarafından yapılmaktadır.

Kosova'da Birleşmiş Milletler (UN) tarafından kurulan, Amerikan Cogent firmasının AFIS yazılım sistemi kullanılmaktadır. Toplam olarak 30.000 kişinin on parmak izi ile 2400 faili meçhul izin bilgi ve görüntüleri veri tabanında bulunmaktadır. Merkezde bulunan iş istasyonları ile sahte kimlik, faili meçhul olayların analizleri, Interpol aracılığıyla ve istihbarat birimlerince gönderilen bilgilerin ve izlerin araştırma, değerlendirme, karşılaştırma işlemleri yapılmakta, faili tespit edilen izlerin mahkeme için raporları hazırlanmaktadır.

Balistik Birimi (Ballistics Section)

Balistik biriminde, ateşli ve ateşsiz silahlarla ilgili inceleme yapılmakta ve bunlarla ilgili ekspertiz raporları hazırlanmaktadır. Fakat bu birim kurulduğundan bugüne kadar, ateşsiz silahlarla ilgili, kesici delici aletler de dahil olmak üzere herhangi bir olay incelemesi yapılmamıştır. Bu birimde:

- Suç konusu olup, yakalanan ateşli silahları muayene etmek, marka, model, çap ve atışa mani mekanik herhangi bir arızası olup olmadığını belirlemek,
- Suç konusu silahlarla test atışları yapmak,
- a) Mezkur silahla birlikte gelen (kovan, çekirdek vb) herhangi bir maddi delilin, bahse konu silahtan atılıp atılmadığını tespit etmek,
- b) Silahtan alınan mukayese mermi çekirdekleri ve kovanlarla, faili meçhul olay arşivini taramak,
- Faili meçhul olaylar arşivi oluşturmak,
- Olay yerinden elde edilen kovan ve mermi çekirdeklerini incelemek, çap ve tiplerini tespit etmek, bunların daha önceki suçlarla ilişkisi olup olmadığını aydınlatmak için faili meçhul olay arşivi ile mukayese etmek,
- Soruşturmayı yürüten kişiler için ekspertiz raporu tanzim etmek,
- Fiziksel incelemeler ve olay yerini yeniden canlandırmalar (crime scene reconstruction) konusunda istenildiğinde çalışmalar yapmak,
- Her türlü suçla ilgili iz incelemesini (şase numarası, ateşsiz silahlarla işlenen suçlar, vb) yapmak,
- Kadroda görevli olan personelin silahlarının yeterliliği ve güvenliği konusunda gerekli silah testlerini yapmak,
- Mahkemelerden görüş ve bilirkişilik istendiği durumlarda bu davete icabet etmek. Görevleri bulunmaktadır.

Faili meçhul olaylar arşivinde 220 çözülememiş olay vardır. Çalışmalar Leica marka bir “Çekirdek Mukayese Mikroskobu” ve Weiss marka bir stereomikroskopa sürdürülmektedir.

Belge İnceleme Birimi (Questioned Document Section)

Bu birimin diğer bölgelerde örgütsel yapılanması bulunmaması nedeniyle, tüm Kosova genelinde bu alanda meydana gelen olaylar merkezde kontrol edilmekte ve raporlama çalışmaları da burada yapılmaktadır. Aşağıda belirtilen olaylarla ilgili olarak ekspertiz raporları, bu birim tarafından hazırlanmaktadır.

- El yazısı ve imza incelemeleri,
- Daktilo ve makina yazılarının incelenmesi,
- Geniş yelpazede her türlü belgenin orijinalliğini incelemek, (pasaportlar, kimlik belgeleri, seyahat belgeleri, araç tescil belgeleri, sürücü belgeleri vb.)
- Banknot sahteciliği olaylarının incelenmesi,
- Belgeler üzerindeki tahrifatları incelemek, (fotoğraf değişiklikleri, fiziksel-kimyasal silentiler, ilaveler...)
- Mühür ve kaşelerin orijinalliklerini incelemek.

Görevlerini yerine getirmektedir. Burada yapılan istatistiki değerlendirmelerde en fazla iş yoğunluğunu, belgeler üzerinde yapılan değişiklikler ve sahte evraklar oluşturmaktadır.

Biyoloji ve Kimya Birimi (Biological and Chemical Section)

Bu birim, gerek teknik araç ve gereç yetersizliği, gerekse uzman personel eksikliğinden dolayı tam olarak faaliyete geçememiştir. Meydana gelen olaylarda olay yerlerinden alınan ve DNA analizi gerektiren deliller Sofya'daki kriminal laboratuara gönderilmektedir.

Delil Toplama Birimi (Evidence Section)

Diğer birimlerin topladığı deliller, kayıt altına alınarak bu birim tarafından ilgili dolaplarda saklanmaktadır. Bu birimin en fazla iş yoğunluğunu olay yerlerinden gelen iz ve delillerin saklanması oluşturmaktadır. Bazı durumlarda ise incelenen raporların bir sureti bu birimde muhafaza altına alınmaktadır.

Eğitim Birimi (Training Section)

Bu birim, polis okulundaki Adli Bilimler alanı ile ilgili eğitimleri koordine etmekte, gerektiğinde polis okullarına eğitici olarak katılımı sağlamakta, uygulamayı öğrenme amaçlı gelen polis adaylarının eğitimlerini düzenlemekte ve hizmet içi eğitimlerin yapılmasını sağlamaktadır.

İdari ve Lojistik Birim (Admin and Logistics Section)

İdari kısımda, tüm personelin özlük dosyaları, izinleri, görevleriyle ilgili üzerlerinde buldukları demirbaş malzemelerin bilgileri tutulmakta, hukuki mevzuatla ilgili personele yapılması gereken tebligatlarda bu kısım tarafından yürütülmektedir. Lojistik kısmında ise, Kosova'daki bütün Adli Bilimler hizmeti veren birimlerin kullandığı malzemelerin alımı, dağıtımı ve depolama işlemleri yürütülmekte, yıllık ihtiyaç listeleri belirlenmekte ve illere malzeme dağıtımları bu kısımdan yapılmaktadır.

Olay Yeri İnceleme Birimi (Crime Scene Section)

Kosova içindeki diğer illerde de bu kısmın örgütsel yapısının bulunmakta ve kendi görev alanlarına giren her türlü olayda, olay yeri inceleme çalışmalarını yapmaktadır. Priştina bölgesinde meydana gelen ve Ağır Suçlar Birimi (Regional Crimes Squat) alanına giren (gasp, cinayet, tecavüz, kundaklama, bombalama vs.) suçlarda olay yeri incelemesi Emniyet Genel Müdürlüğü (MHQ) bünyesinde bulunan bu birim tarafından yapılmaktadır. Priştina ilinde ayrı bir Adli Bilimler Birimi bulunmamakta, gerekli tüm işlemler merkez tarafından yürütülmektedir. Fakat iş yoğunluğunun fazla olması nedeniyle, Priştina İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde ayrı bir birimin kurulması için çalışmalara başlanmıştır.

Olay yerlerinde fotoğraf çekimi, kroki çizimi, parmak izi, ayak izi ve diğer delil olabilecek izler ile biyolojik delillerin toplanması, bunların uzman raporlarının hazırlanması bu birim tarafından yapılmaktadır. Olay yerlerinden alınan iz ve deliller incelenmek üzere ilgili birimlere (balistik, parmak izi, belge inceleme) gönderilmektedir. Ayrıca, ileride inceleme yapılması muhtemel delilleri toplayarak Delil Toplama Birimi'ne teslim etmekte, olay ile ilgili raporları düzenleyip bir suretini olayın soruşturmacısına (investigator), bir suretini arşivde saklanması için idari kısma teslim etmektedir. Ölümle sonuçlanan olaylarda ise yapılan otopsiye katılarak; fotoğraf çekme, DNA analizi için örnek alma, kıl örneklerini toplama ve parmak izlerini alma görevlerini yürütmekte ve sonuçları rapor halinde yazmaktadır. Adli süreçte kullanılabilme ihtimalinden dolayı da bunları Delil Toplama Birimi'ne teslim etmektedir.

Tercümanlar (Language Assistants)

Adli Bilimler Birimi içindeki değişik uzmanlık alanlarında Kosova'nın yerel polisleri görev yapmaktadır. Birleşmiş Milletler içinde kullanılan resmi dil İngilizce olduğu ve genel olarak da yerel polislerle uluslar arası polisler arasındaki görev sırasındaki dil sorununu ortadan kaldırmak için Language Assistant denilen ve gerektiğinde İngilizce'den Arnavutça'ya veya Arnavutça'dan İngilizce'ye tercümanlık yapan görevli sivil personeller bulunmaktadır.

BM'de görevli uluslar arası polisler, alınan karar doğrultusunda aktif görevlerini yavaş yavaş yerel polislere devretmeye başlamışlardır. Bu bağlamda artık çalışmalar daha çok izleme ve kontrol (monitoring) olarak kendini göstermektedir. Yerel polisler tarafından hazırlanan raporlar ve tutanaklar tercümanlar tarafından İngilizce'ye çevrilmekte ve bunlar uluslar arası polislerin kontrolünden geçmektedir.

Tartışma

Ülkemizde olay yeri inceleme hizmetlerinde genel olarak, Ford Transit, Renault Kango, Fiat Doblo gibi özel iç dizaynı yapılmış araçlar kullanılmakta, bu araçlarda olay yeri inceleme kitlerinden başka, gece meydana gelen olaylarda aydınlatma işlemi için jeneratör bulunmaktadır. Olay yeri inceleme amaçlı kullanılan özellikle Ford Transit marka araçlar, jeolojik yapısı engebeli olan Ankara gibi yerlerde kışın amaca hizmette büyük sıkıntılara neden olmaktadır. Ayrıca, şehirlerin eski yerleşim alanları ile gecekondular mahallelerinde yolların dar oluşundan dolayı bu tip araçlarla olay yerine ulaşmakta zorluklar çekilmektedir.

Kosova'da ve BM misyonlarında bu hizmetlerde kullanılan araçlar dizel yakıtı olan, özellikle kışın zorlu geçtiği ve şehir arazisinin engebeli alanlarında çok rahat kullanılabilen Toyota marka 4x4 jeep türü araçlardır.

Olay yeri inceleme araçları 24 saat hizmet veren araçlar olduğu için, araç seçiminin ülkemizde çok iyi yapılması ve alımının yapılmadan önce ülkenin jeolojik durumuna göre araç seçimine dikkat edilmesi ve tek tip araç yerine o araçları kullanacak uzmanların da görüşlerinin alınması gerekmektedir. BM'de

kullanılan bu araç örnek model olarak ele alınabilir. Ayrıca, kit seçimi olarak, mutlaka amaca hizmet eden malzemeler araçta bulunmalı ve gereksiz kullanılmayan malzemeler araçtan çıkarılmalıdır. Kosova'daki olay yeri inceleme araçlarında 3 adet çakmak girişi deliği bulunmaktadır. Gece meydana gelen olaylarda projeksiyon cihazına ihtiyaç olduğunda portatif ve aydınlatma gücü çok fazla olan, her alana götürebileceğiniz aydınlatma cihazları bu çakmalara takılmaktadır. Ülkemizde de olay yeri inceleme araçlarında jeneratör bulundurma yerine, bu tür kullanımı kolay, ucuz ve pratik cihazlar bulundurulabilir.

Kosova'da son bir yıl içinde 30 bombalama olayı meydana gelmiş, hatta bu bombalama olaylarında şehrin ortasındaki 2 karakola da el bombası atılmıştır. Son zamanlarda ise gerek kamu ve gerekse bazı özel kesimden kişilere çıkar çevreleri tarafından da tehdit mektupları gönderilmeye başlamıştır. 17 Mart 2004 tarihinde ise 33 kişinin ölümü 1000'in üzerinde kişinin yaralanması ve onlarca binanın kundaklanmasıyla sonuçlanan ve 5 gün süren büyük bir olay meydana gelmiştir. Ülkenin genel nüfusunun 2,5 milyon civarında olmasına rağmen son 3 yılda çeşitli suçlardan dolayı alınan on parmak izlerinin sayısının 30.000'in üzerinde olduğu hesaplandığında adli bilimler biriminin iş yoğunluğunun çokluğu daha kolay anlaşılacaktır. Bu yoğun iş temposuna rağmen personelin çalışma ortamında minimum stres yaşaması dikkat çekicidir. Bunun nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz: Personele olan güven ve herkesin iş tanımlarına uygun bir şekilde hareket etmesi, yıllık izinlerin mevcut personelin %25'ini geçmemek kaydıyla istenildiği zaman karşılanabilmesinin sağlanması, mesai saati dışında hiç kimsenin terör ve bombalama benzeri önemli olayların haricinde göreve çağrılmaması ve personelin moralinin yüksek tutulmasıdır. Bu uygulamalar personel verimliliğini artırdığı gibi insan kaynaklarının da sağlıklı kullanılmasını sağlamaktadır.

Ayrıca, toplanan delillerin güvenliğinin sağlanması ve mahkemelere gönderim için uygun koşullar altında saklanması amacıyla "Delil Toplama Birimi"nin kurulması ülkemiz için yararlı olacaktır.

Kosova'daki tüm birimlerde ve özellikle de Adli Bilimler Birimi'nde internet, çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Personel, internet kullanımıyla birlikte gelişen teknolojiyi takip etme imkanı bulmaktadır. Ülkemizde de polis teşkilatımızda internet kullanımının yaygınlaştırılması (sohbet ve pornografik sitelere erişim engellenerek) personelin okuma ve araştırma alışkanlıklarının geliştirilmesine neden olacaktır.

Sonuç

BM tarafından yapılan plana göre, Kosova'daki polis hizmetlerinin çok büyük bölümü 2006 yılının sonunda yerel Kosova Polisi'ne devredilecektir. Şu an için tüm birimlerde yerel polisler aktif olarak çalışmaya başlamıştır. Uluslar arası polisler ise onların yaptıkları çalışmalarını izleme (monitoring) ve denetleme hizmetlerini yürütmektedir.

Kosova'da ne yazık ki, teknik malzeme ve yetmişmiş uzman personel eksikliği nedeniyle, olay yerlerinden toplanan deliller tam olarak değerlendirilememektedir.

Olay yeri inceleme ekiplerinin sadece ağır suçlar olarak tabir ettiğimiz olaylara gitmesi ve hırsızlık gibi olaylara karakol ekiplerinin gönderilmesi, olay yerlerinde gerekli çalışmaların yapılamamasına neden olmaktadır. Ayrıca, olay yerindeki parmak izlerinin görünür hale getirilmesinde kullanılan ortalama 25 adet kimyasal maddenin sadece 3'ü Kosova'da kullanılmakta ve parmak izi laboratuvarının yetersizliği nedeniyle birçok olay incelenememektedir. Bununla birlikte, biyolojik delillerin DNA analizleri, ücret karşılığında Sofya'daki kriminal laboratuvara gönderilmektedir.

Kaynakça

- 1) <http://www.prizrenliler.org/kosova.html>
- 2) <http://intranet.unmik.net/home.html>
- 3) <http://intranet.unmik.net/police/unmik>